

Grannar som öppnade gränserna för varandra

Berättelse

Sverige är en del av Norden, ett område i norra Europa med fem länder: Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Till Norden hör också tre områden som till stor del styr sig själva. Det är Åland, som hör till Finland, samt Färöarna och Grönland, som hör till Danmark. De tre områdena är med i det nordiska samarbetet, men de är inte självständiga länder på samma sätt som Sverige eller Norge.

De nordiska länderna har valt att samarbeta nära. Redan 1952 bildades Nordiska rådet, där folkvalda politiker från ländernas parlament träffas och diskuterar gemensamma frågor. Finland gick med 1955, och i dag har rådet 87 ledamöter. År 1971 skapades dessutom Nordiska ministerrådet, som är ett samarbete mellan ländernas regeringar och som de fem länderna har varit med i sedan starten. Grunden för hela det officiella samarbetet är ett avtal som kallas Helsingforsavtalet. Det undertecknades den 23 mars 1962 och började gälla den 1 juli samma år. Avtalet kallas ibland "Nordens grundlag".

Samarbetet handlar om mycket: ekonomi, näringsliv, utbildning, forskning, kultur, miljö, välfärd och jämställdhet. Men det märks också direkt i vanliga människors vardag. Sedan 1954 finns en gemensam nordisk arbetsmarknad. Det betyder att en medborgare i ett nordiskt land får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd. En person från Sverige kan alltså flytta till Norge och ta ett jobb där.

Det är också lätt att resa inom Norden. Genom den så kallade nordiska passunionen kan nordiska medborgare resa mellan länderna utan pass. Ett protokoll om detta trädde i kraft redan den 1 juli 1954. Att resa utan pass betyder dock inte att man aldrig behöver visa vem man är. Sedan 2015 och 2016 har det ibland funnits tillfälliga gränskontroller mellan vissa nordiska länder. Därför är det bra att kolla vad myndigheterna säger gäller just nu, i stället för att tro att reglerna alltid är likadana.

När man flyttar mellan nordiska länder finns det också en överenskommelse om folkbokföring. Den säger att en person bara kan vara folkbokförd i ett nordiskt land i taget. I Sverige är det Skatteverket som sköter folkbokföringen, och då får man också ett personnummer. Slutligen tycker många att de nordiska länderna känns lika på flera sätt, inte minst i språket. Svenska, danska och norska liknar varandra, och det sägs att man ibland kan förstå en del av grannspråket. Men hur mycket man förstår varierar mycket från person till person, så man ska vara försiktig med att säga att alla nordbor förstår varandra.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
Norden	ett område i norra Europa med fem länder
självstyrande	som till stor del bestämmer över sig själv

ORD	FÖRKLARING
självständig	helt fri och egen, inte styrd av ett annat land
samarbeta	arbeta tillsammans mot ett gemensamt mål
folkvald	vald av folket i ett val
parlament	den församling som stiftar lagar i ett land (i Sverige riksdagen)
regering	de personer som styr ett land
avtal	en överenskommelse mellan två eller flera parter
arbetstillstånd	ett tillstånd som vissa behöver för att få arbeta i ett land
gränskontroll	när någon kontrollerar personer vid gränsen mellan länder
folkbokförd	registrerad där man bor, så att staten vet var man bor

Läsförståelsefrågor

1. Vilka är de fem länderna i Norden?
 1. Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island.
 2. Sverige, Tyskland, Polen, Norge och Danmark.
 3. Finland, Estland, Lettland, Litauen och Island.
2. Vad är Nordiska rådet?
 1. Ett samarbete mellan ländernas regeringar.
 2. Ett samarbete där folkvalda politiker från ländernas parlament möts.
 3. En klubb för turister.
3. Vad innebär den gemensamma nordiska arbetsmarknaden?
 1. Att alla i Norden måste byta jobb varje år.
 2. Att en nordisk medborgare får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd.
 3. Att man bara får jobba i sitt eget land.
4. Vad säger texten om språken i Norden?
 1. Att alla i Norden talar exakt samma språk.
 2. Att svenskar, danskar och norrmän alltid förstår varandra helt.
 3. Att språken liknar varandra, men att förståelsen varierar mellan personer.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Nordiska rådet bildades 1952.
 2. Åland, Färöarna och Grönland är självständiga länder på samma sätt som Sverige.
 3. Helsingforsavtalet undertecknades 1962.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Man kan vara folkbokförd i flera nordiska länder samtidigt.
 2. Sedan 2015 och 2016 har det ibland funnits tillfälliga gränskontroller mellan vissa nordiska länder.
 3. Nordiska rådet är det land i Norden där flest människor bor.
7. Texten skriver att man bör "kolla vad myndigheterna säger gäller just nu" när det gäller pass och gränskontroller. Varför säger texten så i stället för att ge en fast regel? Förklara med egna ord.
8. Varför kan den gemensamma arbetsmarknaden och passunionen vara praktiska för en vanlig person? Svara med stöd i texten.

Diskussionsfrågor

- Finns det något samarbete mellan grannländer i den del av världen du kommer ifrån? Berätta hur det fungerar.
- Texten säger att man kan bo och jobba i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd. Skulle du vilja arbeta i ett grannland? Varför eller varför inte?
- Vad kan vara bra, och vad kan vara svårt, med att länder samarbetar nära varandra?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv ett land som ligger nära ditt hemland. Vad heter det, hur är det likt eller olik ditt eget land, och samarbetar länderna på något sätt?